

139. Halla kyrka

Pl. 2, 3

Litteratur: F97 (G 139: b), W85 (G 139: b, c). P. A. Säve, Reseberättelse 1864 (ATA), s. 275, Gotland 1864 (hs S40 n i UUB), s. 162 (G 139: b); S. B. F. Jansson, Besiktningsrapport 10.4.1965 (ATA).

Äldre avbildningar: Säve, teckning a. a. (G 139: b); O. v. Friesen, teckning 1923 a. a. (G 139: b); E. Wessén, teckning 1944 a. a. (G 139: b, c); Jansson, teckning a. a. 1965 (G 139: b).

Tre runristningar i torr puts är kända i Halla kyrka.

På den södra långhusväggen:

a. 0,80 m Ö om långhusportalen, 1,5 m ovanför golvet. Runornas höjd 7–8 cm. Inskriften kom i dagen i samband med kyrkans restaurering 1965.

Inskrift:

si up at aūhun : run

5 10

»Se upp, på det att ögonen må finna ro.»

Till läsningen: 1 **s** har gotländsk form. 4 **p** är tydligt stungen innanför den övre bistaven. 5 **a** har liksom 10 **n** och 13 **n** ensidig bistav. 6 **t** har ensidig, lågt ansatt bistav. **R**. 7 är binderuna. Mellan 10 **n** och 11 **r** finns inskriftens enda skiljetecken, två lodrätt placerade punkter. 11 **r** är säker, likaså 12 **u** och 13 **n**. Efter sistnämnda runa finns inga spår av ristning.

S. B. F. Jansson läser 4 **b**, i övrigt som ovan. Han ger ingen tolkning av inskriften.

Runföljden 11–13 bereder tolkningssvårigheter. Efter den föregående texten, som enligt min mening är entydig, väntar man snarast en verbform, predikatet i den antagna bisatsen. Formellt och innehållsmässigt acceptabelt är pres. konj. 3 pl. av fsv. *roa*, fda. *ro* 'vila, ha ro', ehuru med en sådan tolkning skiljetecknet är en smula förvånande.

Tiden omkring 1200 är ristningens postquem, förmodligen är den betydligt yngre.

På den norra tornväggen två teckenföljder med förvanskade runor och utan begriplig mening, båda registrerade av P. A. Säve 1864:

b. 1,95 m från det nordvästra hörnet, 1,23 m ovanför golvet. Tecknens höjd 7 cm.

c. 1,40 m från det nordvästra hörnet, 1,13 m ovanför golvet. Tecknens höjd ca 8 cm.

Invändigt på östra väggen i smygen till långhusportalen finns dessutom 1,40 m ovanför översta trappstenen några 4 cm höga repor i putsen, vilka påminner om runor utan att dock kunna karakteriseras som avsiktliga sådana.

140. Halla kyrka

Pl. 2

Litteratur: E. Svärdström, Runfynd 1970 (i Fornvännen 1971), s. 202.

En runinskrift tecknad med rödkrita upptäcktes 1970 på den norra korväggen. Inskriften, som torde ha kommit i dagen i samband med framtagandet av de senmedeltida målningarna 1965, befinner sig ett par decimeter Ö om dörromfattningen till sakristian, 1,5 m ovanför golvet. Runornas höjd är 5 cm.

Inskrift:

... **um tolf mark**

5

»... om tolv mark.»

Till läsningen: Före 1 **u** finns svaga spår av ännu några runor, som emellertid icke kan bestämmas. Utrymmet (27 cm) framför **um** medger ytterligare ett 15-tal runor i raden. Efter 9 **k** finns nu inga som helst spår av text och har troligen aldrig funnits.

Ordet *mark* avser antingen vikt eller värde. Här är det förmodligen värdeenheten. Det är beklagligt att inskriftens början har gått förlorad och därmed uppgift om arten av det värderade, sannolikt en donation eller annan insats för kyrkan.

Korets och sakristians tillkomst vid mitten av 1300-talet är terminus postquem för runinskriften, som dock sannolikt är betydligt yngre. Ritningar med rödkrita är mindre beständiga än ristningar.

Några decimeter ovanför runtexten skönjes andra svaga rödkritespår, dock icke runor, möjligen bokstäver.

141. Unsarve, Halla sn. Nu i Gotlands Fornsal

Pl. 3

Litteratur: F28, W7. O. v. Friesen, Anteckningar 1922 (UUB), s. 59; S. Lindqvist, Gotlands Bildsteine 1 (1941), s. 59, 89, 2 (1942), s. 67, Forngutniska altaren (i K. Hum. Vet.-Samf. Uppsala Årsbok 1960–1962, tr. 1964), s. 76, 83.

Äldre avbildningar: O. Sörling, teckning återgiven i Lindqvist a. a. 2, fig. 401; S. Lindqvist foto 1920 (ATA), ds a. a. 1, fig. 173; J. W. Hamner, 2 foton 1922 (UUB; det ena utan, det andra med O. v. Friesens målning, av det senare en kopia i ATA); H. Faith-Ell foto 1933 (ATA); I. Anderson foto 1954 (E. Wesséns målning, ATA).

Runstensfragment, förvarat i Gotlands Fornsal, inv.nr Dep. C 399.

Fragmentet har tillhört Visby högre allmänna läroverks samlingar. »Från Dalhem» lyder proveniens i inventariet. Sune Lindqvist (Gotlands Bildsteine) registrerar det under rubriken »Halla, Unsarve» och ger följande fynduppgift: »in den siebziger Jahren des 19. Jahrhunderts vom dem Bauern P. A. Hellgren bei Urbarmachung in der Wiese Krämpar, die früher zu Granskogs in Dalhem gehörte, gefunden».